

De Achille Mbembe Challenge nodigt scholieren en studenten uit een idee of oplossing te bedenken die bijdraagt aan een meer gelijkwaardige en rechtvaardige wereld voor iedereen, een eerlijkere verdeling van het recht om te ademen. Die oplossing kan van alles zijn: een podcast, een app, een kunstwerk, een ritueel, een video, een product, een campagne, een advies aan het museum of een minister, et cetera.

De centrale vraag van de wedstrijd luidt: Hoe waarborgen we het recht om te ademen voor iedereen, waar je ook leeft en wie je ook bent?

Dat ademen kun je letterlijk, maar ook figuurlijk opvatten. Het houdt ook in dat je toegang hebt tot je eigen verhalen en tradities; dat je niet verstikt wordt door andermans versie van jouw geschiedenis of technologische ontwikkeling; en dat iedereen dezelfde kans krijgt om zijn, haar of hun erfgoed te ervaren.

Casus 3 - Digitale kolonisatie - is er een alternatief voor het verhaal van big tech bedrijven?

De huidige technologische ontwikkelingen vormen over het algemeen een voortzetting van de koloniale erfenis waarin land, hulpbronnen en rijkdom werden veroverd of geroofd. Tegenwoordig gaat het, behalve over de annexatie van geografische gebieden zoals in de koloniale tijd, ook om de virtuele ruimte. Die wordt geclaimd door een beperkt aantal multinationals. Zij bezitten de data, hardware en software en vormen een monopolie, de zogeheten GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple en Microsoft).

Digitaal kolonialisme verwijst ook naar de exploitatie van materiële grondstoffen die noodzakelijk zijn voor de infrastructuur die digitale technologie ondersteunt. Bijvoorbeeld kobalt, dat nodig is voor de accu's van onder andere smartphones. Die grondstof wordt gewonnen in mijnen in Congo, vaak door kinderen, onder erbarmelijke en gevaarlijke omstandigheden.

Een ander aspect van digitaal kolonialisme is het uitwissen van talen, culturen en wereldbeelden. AI programma's zoals ChatGPT worden voornamelijk getraind door West-Europese talen en bronnen. Hierdoor worden de wereldbeelden die deze bronnen vertegenwoordigen versterkt. Big Tech blijft op deze manier verhalen, wereldbeelden en culturen uitwissen, zowel online als offline.

Technologische ontwikkeling wordt vaak gepresenteerd als een onomkeerbaar, niet te stoppen proces. Iets wat sowieso gaat gebeuren. Maar er zijn genoeg voorbeelden van een andere kijk op technologie en andere manieren om met grondstoffen om te gaan. Deze worden vaak (negatief) gelabeld als 'primitief', 'magisch' of 'spiritueel'.

Voorbeelden

LO-TEK

De Amerikaanse landschapsarchitect Julia Watson stelt dat we ons minder op High-Tech moeten focussen en meer moeten kijken naar LO-TEK: lokale, traditionele ecologische kennis. Zij kijkt naar technologieën en kennis die een symbiotische relatie met de natuur hebben. Een voorbeeld zijn wortelbruggen in Noord India: bruggen die niet gebouwd worden, maar groeien uit het wortelnetwerk van bomen.

Film Black Panther

De film *Black Panther* (2018) van Marvels Studio vertelt over Wakanda, een fictief Afrikaans land dat technologisch geavanceerd en erg welvarend is. Hun geavanceerde technologie is gebouwd op het zeldzame metaal vibranium. De film laat zowel de technologische ontwikkelingen als de traditionele cultuur van Wakanda zien. We zien een alternatieve high-tech samenleving, gebouwd op technologie die de traditionele lokale cultuur niet uitwist en die de aarde niet uitbuit.

Met deze casus willen we vergeten, premoderne technologische praktijken onderzoeken en ze actualiseren voor onze huidige samenleving. Hoe kunnen die praktijken onze beeld van technologie verrijken en bijstellen? Hoe zou onze (digitale) technologie eruitzien als we wortelbruggen en traditie als startpunt nemen?

Wat we kunnen leren van Achille Mbembe

In zijn boek *Kritiek van de Zwarte Rede* introduceert Mbembe het concept 'necropolitiek'. Dat begrip gaat over de macht om te bepalen wiens verhalen, cultuur en geschiedenis mogen bestaan of verdwijnen. Mbembe stelt dat echte vrijheid alleen mogelijk is als we erkennen dat alle menselijke culturen gelijkwaardig zijn en recht hebben op hun eigen erfgood en verhalen.

In *Brutalisme* richt Mbembe zich op de destructieve krachten van het kapitalisme. In ons digitale tijdperk is de mensheid inmiddels gemechaniseerd en machines gehumaniseerd. Die vermenging van het natuurlijke en het kunstmatige vormt volgens Mbembe een existentiële, planetaire bedreiging. Toch is de boodschap van Mbembe ook hoopvol. Hijzelf put hoop uit wat hij 'het Afrikaans archief' noemt. Afrikaanse kunst en artefacten bieden een ander, animistisch perspectief, waarin de mens en de aarde niet zonder elkaar kunnen en op een duurzame manier met elkaar verbonden zijn.

CHALLENGE – van extractivisme naar regeneratief

Ontwerpvraag

Bedenk een beleidsinstrument, product, dienst, spel of verhaal die een uitdaging vormt voor het dominante discours over technologie dat de big tech bedrijven ons voorschotelen.

Rehille Mbembe Challenge

Beschrijving casus

Toelichting

Denk aan beleid, een product, dienst, spel of verhaal dat een alternatief biedt voor de digitale technologieën die we nu hebben; dat meer regeneratief dan extractief wil zijn, wat betekent dat het meer wil teruggeven aan de planeet dan het neemt (of in ieder geval evenveel wil geven als het neemt). Of dat voortbordurt op inheemse technologie zoals wortelbruggen (of je eigen voorbeeld), of dat een diversiteit van culturen versterkt – in plaats van enkel een West-Europese cultuur.

In de geest van de Afrikaanse archieven van Mbembe kun je inspiratie putten uit inheemse praktijken die om het rentmeesterschap van de aarde voor toekomstige generaties draaien. Het hoeft geen totaal nieuw beleid of product te zijn, maar kan ook een nieuw ontwerp voor een bestaand product zijn, waarin de bovengenoemde waarden zijn opgenomen. En het moet geschikt zijn voor onze hedendaagse westerse cultuur.

